

Nr 196

Av herrar **Johansson** i Växjö och **Sundkvist**, om ett avlösningssystem vid sjukdom och semester för jordbrukare.

(Lika lydande med motion nr 172 i Första kammaren)

Önskemålet att åstadkomma en ordnad ledighet för jordbrukare får anses välbefogat. Detta gäller såväl ordnad semester som möjlighet till tillfällig ledighet vid sjukdom eller familjeangelägenheter.

För stora grupper av vårt folk är lagfäst semester en realitet. Flertalet löntagare har fyra veckors semester. Vi noterar med tillfredsställelse att ökningen av vårt lands samlade resurser har givit en levnadsstandard som även kan ta sig uttryck på detta sätt. Dagens samhälle med dess krav på ökad effektivitet hos de anställda ger behov av vila och rekreation. Därför är en längre sammanhängande semester en nödvändighet för att orka med den många gånger pressande arbetsmiljön.

Vi konstaterar samtidigt att det fortfarande i vårt land finns grupper som inte åtnjuter en lagfäst semester. Till dem hör jordbrukare men även andra företagargrupper, såsom hantverkare och vissa andra fria yrkesutövare. I längden kan inte ett sådant förhållande accepteras. Det är ett rättvisekrav att frågorna om semester och fritid löses även för de aktuella grupperna.

I allt större utsträckning söker sig människorna till arbeten som ger en hygglig semester och fritid. De yrken som inte kan följa med utvecklingen på detta område kan bedömas stå sig sämre i konkurrensen om arbetskraften. För unga människor som står i valet av yrke måste det vara mindre lockande att ägna sig åt ett yrke som ger ringa förutsättningar till semester och fritid.

Den yrkesgrupp som är starkast tidsmässigt bunden till arbete är jordbrukarna, vilka har små möjligheter till semester. Det talas ibland om jordbruket som en fri och självständig näring. I realiteten är emellertid denna frihet högst illusorisk. Den tidsmässiga bundenheten till djurskötsel medför att det krävs en daglig insats från brukarens sida. Många jordbrukare har under sina aktiva år haft mycket få lediga dagar. Där sjukdom inträffat har det varit hustruns lott att träda till och där detta inte varit möjligt har grannar fått bistå.

Om semesterfrågan är viktig att lösa så bör ändå i första hand ett avlösningssystem praktiskt ordnas som fungerar vid t. ex. sjukdom. Det är inte

alltid man kan förlita sig till hustruns och grannarnas hälsa. Sistförflutna höst har influensaepidemier angripit befolkningen i hela byar. Talesättet att jordbrukaren ej har tid att vara sjuk har visst berättigande även i sådana här akuta fall. Det visade sig nämligen att man löste problemet med gårdarnas dagliga sysslor genom att den minst sjuke jordbrukaren fick ta sig an skötseln av samtliga byns gårdar; en omänsklig arbetsbörda som dessutom omöjliggjorde en godtagbar djurvård. Det finns exempel på fall där myndigheterna har menat att djurskyddslagen inte kunnat följas.

Vissa försök att åstadkomma en viss ledighet eller semester även för jordbrukare har gjorts. Man har t. ex. genom överenskommelse med grannar kunnat göra arbetsbyten och på så sätt kommit ett steg på vägen till en ordnad ledighet. Så kallade avbytarkretsar har på sina håll praktiserats, där jordbrukare inom en region anställt en person som i tur och ordning svarar för skötseln på gårdarna och på så sätt ger möjlighet för brukarna att få viss ledighet. Men någon lösning av semesterförfarandet för jordbrukarna i stort har inte uppnåtts. Många initiativ har stupat på kostnaderna.

Lösningen av frågan om ledighet och semester för jordbrukare är förknädd med såväl ekonomiska som praktiska problem. Likväl bör inte problemen vara större än att lösningar kan åstadkommas på ett för olika kategorier jordbrukare tillfredsställande sätt.

När det gäller den ekonomiska sidan av frågan om semester för jordbrukarna så kan man tänka sig att en fond byggs upp. En sådan lösning har t. ex. i Norge föreslagits av den statliga utredningen "Ferie og fritid for jordbruksbefolkningen", som har utrett förutsättningarna för att de norska jordbrukarna skall få ordnad fritid. Fonden skall årligen svara för en semesterlön till den enskilde jordbrukaren. Uppbyggnaden av den norska fonden avses ske såväl genom produktavgifter som via statsbudgeten. Man bedömer lösningen av denna fråga vara en förhandlingssak mellan staten och jordbrukets organisationer. Hur en liknande fond i Sverige skall byggas upp bör bli föremål för utredning.

I Norge har man utvecklat en större aktivitet för att lösa de här problemen. Man har mer än utrett; statsmakterna har beslutat om en organisation vars uppgift är att organisera lantbruksvikarier som skall träda till när sjukdom eller annat opåkallat inträffar. Det är kommunerna som skall svara för denna organisation, vilken kan jämföras med vad hemsamaritjänsten är för de svenska hemmen i dag. Ekonomiskt har man det så ordnat i Norge, att staten tillskjuter viss del för att täcka detta avlösningssystem, medan den enskilde jordbrukaren efter en differentierad skala, beroende på inkomst, får ge sin anpart.

Vad gäller den praktiska tillämpningen av ett semestersystem för jordbrukare så kan man knappast räkna med att denna ledighet helt kan uttagas under sommarhalvåret utan får spridas under helt kalenderår. En huvudfråga härvidlag är hur arbetskraften skall kunna anskaffas till dessa

vikarietjänster. Olika lösningar bör övervägas. Den form som tidigare har omnämnts i motionen är att grannar hjälper varandra så att viss ledighet kan uppnås. Denna lösning har fördelen att man med säkerhet får en ersättare som känner förhållandena och kan yrket. Men denna form av byte blir med tiden mer och mer betungande när jordbruksenheterna genom strukturomvandlingen blir större och arbetsuppgiften att sköta både sin egen gård och grannens blir alltför krävande. Andra vägar bör övervägas, t. ex. att regionvis anställa fast personal som alternerar mellan gårdarna. Viss utbildning av denna personal är nödvändig. Vi tror att det under sommaren skulle gå att anställa skolungdom som tog ett jordbruksvikariat för att stärka sin ekonomi, samtidigt som praktiskt jordbruksarbete kan vara stimulerande. Organisatoriskt kan denna avlösningshjälp läggas som i Norge på kommunerna eller jordbruksorganisationerna, t. ex. RLF. Vid utredningen bör beaktas frivilligheten i systemet, gårdarnas och besättningarnas storlek m. m.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om åtgärder för att åstadkomma ett avlösningssystem vid sjukdom och ordnad semester för jordbrukare i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 21 januari 1970

Bertil Johansson (cp)

i Växjö

Tage Sundkvist (cp)